

Jak se Česko začalo bát hybridní války a proč na slovech záleží

Bezpečnost Česka je ohrožována hybridní válkou. Rusko (a případně i Čína) ji vede proti Západu, a tedy i ČR jako jeho součástí, a to za využití špionáže, ekonomického vlivu, kybernetických útoků, propagandy a dezinformací. Toto tvrzení dnes prakticky denně slyšíme od médií, politiků, aktivistů i státních institucí.

zdroj: pixbay.com

[Jak ale ukazuje např. Vojtěch Bahenský](#), ještě před několika málo lety byla „hybridní válka“ jen málo známým, navíc spíše kritizovaným akademickým pojmem. Jak došlo k této zásadní proměně ve vnímání bezpečnostních hrozeb? Jednoduše řečeno, jak se Česko začalo bát hybridní války, které se mají účastnit jak cizí agenti, tak i místní dezinformační a konspirační weby?

Pro řadu čtenářů i členů české bezpečnostní komunity zní odpověď velmi jednoduše: příčinou je agresivní chování Moskvy a její podpora místní „páté kolony“. Bylo to Rusko, které na jaře 2014 zaútočilo na Ukrajinu, anektovalo Krym a nastartovalo vleklou válku v Donbase, vedenou do velké míry neoznačenými vojáky a dalšími nekonvenčními způsoby válčení. Je to Rusko, které se začátkem konfliktu na Ukrajině také zintenzivnilo svou propagandu. Česko zde tedy jen zohlednilo změnu situace a začalo reagovat na do té doby neznámé typy hrozeb. Jak ukazuje naše odborná [studie publikovaná v Sociologickém časopise](#), proces zformování „hybridní války“ jako hrozby pro bezpečnost Česka byl ale mnohem méně přímočarý.

Od ruské akce k české reakci

Nijak nezpochybňujeme ruskou agresi vůči Ukrajině, její protiprávnost a nelegitimitu, ani její zásadní důsledky pro evropskou bezpečnost. Na základě dvacítky hloubkových rozhovorů s přímými účastníky

vytváření české reakce na „hybridní válku“ a analýzy více než stovky textů však tvrdíme, že cesta od ruského útoku na Ukrajinu k přesvědčení, že Česko a Rusko proti sobě stojí v nějakém novém typu „války“, nebyla přímá ani nevyhnutelná.

Vedle dalších mezinárodních vlivů k ní významně přispěli místní „hybridní válečníci“, kteří dokázali zformulovat určité pojetí hlavních hrozeb a prosadit svou vizi na bezpečnostní agendu státu. Bez těchto „hybridních válečníků“ ze státního aparátu, bezpečnostních složek, médií, univerzit a neziskových organizací, a jejich schopnosti zformulovat uvěřitelné vysvětlení toho, co se to kolem nás děje, by v Česku nedošlo k prosazení představy „hybridní války“. Tedy, alespoň ne v jejím pojetí, kde se ČR považuje za napadenou válčící stranu a kdy například i některé [názorové portály](#) mohou být brány za bezmála válečný nástroj.

Nehledáme za tím žádnou řízenou konspiraci. Neříkáme také, že v ČR neprobíhají ruské aktivity, např. v oblasti špionáže, ekonomického vlivu či (dez)informačních operací. Chápat tyto aktivity jako ucelenou a koordinovanou „hybridní válku“, do níž je zapojena i část české veřejnosti, je však jen jednou z možných interpretací stavu, ve kterém se nacházíme. Připomeňme např. výrok ministra obrany Stropnického z března 2015. Na otázku, jestli hybridní válka už začala, odpověděl jednoznačně: „[Ne, to neprobíhá. Jestli myslíte na území jakém? Evropském? Teda ne, neprobíhá.](#)“ Stropnický v tomtéž pořadu rozebírá dezinformační i propagandistické kampaně, avšak odmítá je stavět na roveň válečnému stavu.

2014: Ukrajina a pomalé probouzení „hybridních válečníků“

Tyto postoje ale ve veřejné debatě postupně přehlušila militarizovaná perspektiva hybridní války. Jak ukazujeme ve [zmíněném textu](#), postupně se vytvářela skupina aktérů z řad novinářů, neziskového sektoru, bezpečnostních institucí či akademiků. Skrze setkávání na debatách a konferencích se mezi nimi utvářel společný pohled na „hybridní válku“, který se poté dostal přes osobní a ideové vazby také na mediální a politickou agendu.

Otevřenost celého procesu ukazují první měsíce po ruské agresi vůči Ukrajině, kdy převažoval šok a nejistota ze změny evropského bezpečnostního prostředí. Síť českých „hybridních válečníků“ tehdy ještě zdaleka neexistovala, byť zde již existují zárodky – [například první článek](#), který spekuluje o propojení serveru Aeronet s ruskými aktivitami. Státní instituce od spojenců z NATO přejímají slovník hybridních hrozeb a hybridní války, ale konflikt považují za záležitost omezenou na území Ukrajiny či potenciálně Pobaltí.

K růstu zájmu o (pro)ruské dezinformace dochází v souvislosti s připomínkou 17. listopadu a právě z Aeronetu pocházející široce [šířenou dezinformací](#), že červené karty protestujícím proti prezidentu Zemanovi dodávalo americké velvyslanectví. Právě tento moment byl pro řadu budoucích „hybridních válečníků“ pomyslným budíčkem a momentem, kdy se do veřejné sféry silněji dostalo téma potenciálního propojení dezinformačních webů a ruských vlivových operací.

2015-2016: Vzestup hybridní války

V roce 2015 přichází boom zájmu o téma dezinformací a propagandy. Ty jsou již často rámované jako hybridní či informační válka. Intenzivně se zapojují státní instituce. O hybridním válčení mluví [novelizovaná Bezpečnostní strategie ČR](#), mnohem detailnější a sdílnější začínají být tímto směrem zpravodajské služby. Generál Karel Řehka na konferenci v Poslanecké sněmovně pronáší často citovanou větu: „[Svým způsobem jsme už ve válce, ale neuvědomujeme si to nebo si to nejsme schopni připustit.](#)“ Téma proniká do mediálního mainstreamu, kde se ho ujímá např. týdeník Respekt v čele s několikrát oceněným investigativním novinářem Ondřejem Kundrou. Aktivizuje se také občanská společnost, kde si nejvýznamnější pozici získávají Prague Security Studies Institute a think-tank Evropské hodnoty, tedy organizace se spíše konzervativním, či přímo „jestřábím“ profilem.

V následujícím roce pak dochází k upevnění sítě „hybridních válečníků“, a to zejména v souvislosti s přípravou [Auditu národní bezpečnosti ČR](#). Tento dokument publikovaný v prosinci 2016, je již plný odkazů k hybridním hrozbám, hybridnímu válčení, hybridním útokům či hybridním kampaním. Kapitola věnovaná hybridním hrozbám zde „zastřešuje“ a „koordinuje“ veškerá další témata, od terorismu přes organizovaný zločin až po energetickou bezpečnost. Na základě doporučení Auditů pak na ministerstvu vnitra vzniklo hojně medializované Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám (CTHH).

„Hybrid“ se tak přes všechnu [nejednoznačnost a rozvolněnost tohoto termínu](#), pod kterou se může schovat celá řada domácích i zahraničních aktivit, nejspíše koncem roku prosadil jako dominantní způsob chápání bezpečnosti ČR a jejích hlavních ohrožení. S tím jak se téma „hybridní války“ dostalo do veřejné debaty došlo i k její polarizaci. Na jedné stranu se postavili zastánci tvrdé reakce na hybridní hrozby (například CTHH v období svého vzniku, Evropské hodnoty, BIS a další), na stranu druhou pak tábor okolo Hradu, SPD či KSČM, který téma bagatelizuje a omlouvá chování Ruska v mezinárodní politice. V obou skupinách se posiluje perspektiva „my versus oni“, která fakticky znemožňuje diskuzi mimo parametry vymezené „válečným“ rámováním problému.

Slova jsou jen kapky deště? ... aneb proč na tom záleží

V průběhu let 2014-2016 tedy došlo k pozvolnému zformování sítě aktérů, kteří prosadili pojmy „hybridní válka“ či „hybridní hrozby“ jako dominantní způsob chápání ruských aktivit a jejich souhry se dlouhodobějšími změnami v informační, politické a bezpečnostní sféře. Pokud ale nepopíráme neblahý vliv Ruské federace na evropskou bezpečnost, proč nám tedy záleží na tom, jestli používáme právě termín „hybridní válka“ a proč chceme poukazovat na složitý proces jeho prosazení ve veřejné debatě?

Slovník, který používáme ve veřejné debatě, není nevinný. Každý pojem si v sobě nese určitou významovou, ale i emocionální zátěž z minulosti. Použijeme-li pro nějakou událost například metaforu „Mnichov 1938“, automaticky ji rámuje jako „zradu“ a „ponížení“ a projektujeme do ní již prožitá historická traumata. Pokud tak současnou situaci označujeme za „válku“, tak ji samotnou silou tohoto termínu vykresluje jako nekompromisní střet „na život a na smrt“. Použijeme-li výrazy některých „hybridních válečníků“ (a koneckonců i zástupců druhé strany), tak na jedné straně stojí „vlastenci“, „odboj“ či „demokrati“, zatímco na druhé „zrádci“, „kolaboranti“ či „užiteční idioti“. V takové situaci samozřejmě nastupuje boj na místo diskuze, a „válka“ se vede všemi dostupnými prostředky, např. včetně potlačení některých práv, jak upozorňují [kritické příspěvky k debatě](#).

Pokud ale navíc k takto zásadně chápanému střetu přidáme slovo „hybridní“, najednou se nám hranice toho, kam až taková válka zasahuje, začnou významně mžít. Na druhé straně frontové linie se tak ocitnou nejen klasické (a legitimní) cíle typu špiónů či vojáků, ale třeba právě i lidé zmatení z překotného vývoje současného světa, kterým z různých důvodů dávají informace na dezinformačních stránkách smysl, nebo i jen lidé s odlišným politickým názorem. Ti se pak automaticky dostávají do škatulky nepřátel a místo snahy o diskuzi saháme k útokům. To nepřispívá ke zdravému veřejnému prostoru, ani společenské soudržnosti, která je nutnou podmínkou fungující demokracie.

Může se tak stát, že přestaneme umět rozlišovat mezi jednotlivými společenskými, politickými a bezpečnostními výzvami a způsoby reakce na ně. V pojmu „hybridní války“ či „hybridních hrozeb“ dochází k rozmělnění a smísení jistě nepřijemných a nepřátelských, ale v mezinárodní politice bohužel standardních způsobů soupeření, kterým státy čelí standardními nástroji (např. politicky kontrovaná kontrarozvědka čelící špiónáži a infiltraci), s výjimečnými opatřeními, které charakterizují válečný stav. Pojem „hybridní válka“ tedy na jedné straně brání rozlišovat mezi mírou závažnosti jednotlivých hrozeb, které do této příliš široké škatulky zahrneme, a na straně druhé umrtvuje demokratickou diskuzi označováním oponentů za „kolaboranty“ či „užitečné idioty“.

Obranný val, nebo otevřená debata?

Vraťme se závěrem k našemu příběhu o tom, jak jsme se v Česku začali bát hybridních hrozeb. Byť se nyní může zdát naprosto logické, že se v reakci na proruské dezinformace, ustanovil [„obrný val“](#) pod vedením místních „hybridních válečníků“, tento příběh se mohl odehrát i jinak. Konspirační weby podřívající důvěru ve stát, západní vazbu, či EU nevznikly v roce 2014 (viz například mnohem starší Zvěděvec či Euportal), ale jsou dlouhodobě přítomné na okraji veřejné sféry. Plně je pak vyneslo na povrch rozšíření sociálních sítí. Ruské vlivové operace jsou bezesporu schopné využívat existujících rozporů společnosti. Mnohé z problémů, na které reagují a které dále rozdmýchávají, jsou ale z podstaty spíše našimi vlastními, vnitřními problémy.

Je tak otázkou, jestli bychom spíše než budovat „obrný val“ proti Rusku a jeho „páté koloně“, nepotřebovali také zjistit, co vlastně Čechy láká na dezinformacích a jak reagovat na výzvy nové

informační doby. Právě proto je třeba poukazovat na to, že „hybridní válka“ je jen jednou z možných interpretací současné situace, a že k jejímu prosazení v české debatě došlo jen pozvolna a díky značnému úsilí českých „hybridních válečníků“.

O Autorech

[Jakub Eberle](#) a [Jan Daniel](#) se výzkumu české reakce na hybridní hrozby dále věnují v rámci výzkumného projektu „Proměna bezpečnosti v době nejistoty: pochopení vzestupu hybridní války v České republice“, který byl podpořen Grantovou agenturou ČR.

Zdroj: <https://iir.cz/article/jak-se-cesko-zacalo-bat-hybridni-valky-a-proc-na-slovech-zalezi>